

LBRIS

We know
books

Valérie Perrin

Duminicile
inbirilor pierdute

Traducere din limba franceză și note
EDUARD CLAUDIU BRĂILEANU

LITERA
București

1

M-am dus să cumpăr un carnețel de la magazinul universal al lui moș Prost. Am ales unul albastru. Nu voiam să scriu *romanul lui Hélène* pe un calculator, pentru că aveam de gând să-i plimb povestea în buzunarul bluzei.

M-am întors acasă. Pe copertă am scris: *Doamna de pe plajă*. Iar pe prima pagină:

Hélène Hel s-a născut de două ori. O dată pe 20 aprilie 1917, la Clermain, în Bourgogne, și a doua oară în ziua când l-a întâlnit pe Lucien Perrin, în 1933, chiar înainte de sosirea verii.

Pe urmă am ascuns carnețelul între saltea și pat, ca în peliculele alb-negru la care se uită bunicul duminica seara, la *Cinema la miezul nopții*.

M-am întors apoi la lucru, pentru că eram de gardă.

Mă numesc Justine Neige. Am douăzeci și unu de ani. De trei ani lucrez la căminul de bătrâni La Hortensii. Sunt infirmieră. De obicei, căminele de bătrâni poartă nume de copaci, precum La Tei sau La Castani. Dar al meu a fost construit pe niște tufe de hortensii. Așa că nimeni nu a mai căutat nume de arbori, chiar dacă întreaga clădire se află la marginea pădurii.

Două lucruri îmi plac în viață: muzica și oamenii de vârsta a treia. Sâmbăta, cam o dată la trei săptămâni, dansez la clubul Paradis, aflat la treizeci de kilometri de Hortensii. Clubul este un fel de cub din beton armat plantat în mijlocul unei câmpii, cu o parcare improvizată unde fac câteodată schimb de săruturi franțuzești cu băieții, pe la ora cinci dimineața.

Îi iubesc, desigur, și pe fratele meu Jules (de fapt, este vărul meu), și pe bunicii din partea tatălui meu decedat. Jules este singurul tânăr din casa unde mi-am petrecut copilăria. Am crescut cu persoane de vârsta a treia prin preajmă.

Am sărit peste o generație.

Viața mea se împarte în trei: am grijă de bătrâni ziua, îi ascult noaptea și dansez sâmbăta, ca să îmi

redobândesc liniștea sufletească pierdută în anul 1996, din cauza vârstei a doua.

Vârsta a doua sunt părinții mei și cei ai lui Jules. Au avut proasta inspirație să moară împreună într-un accident de mașină, într-o duminică dimineața. Am văzut articolul decupat de bunica dintr-un ziar. Nu-l mai ascund acum de mine, dar cu o condiție: să nu-l recitesc. Am văzut și fotografia mașinii.

Din cauza lor, eu și Jules ne-am petrecut toate duminicile la cimitirul satului, ca să punem flori proaspete la mormântul lor. Un monument mare unde sunt puse, între doi îngerași, fotografia de la căsătoria tatălui meu și cea de la căsătoria unchiului. Două mirese: una blondă și alta brunetă. Cea din urmă este mama. Blonda este mama lui Jules. În fotografie, mirele blondei și cel al brunetei par a fi un singur bărbat. Același costum, aceeași cravată și același zâmbet. Tata și unchiul erau gemeni. Cum se face că aparent același om s-a putut îndrăgosti de două femei diferite, în același timp? Și cum se face că două femei au simțit sentimente identice pentru același om? Iată veșnicele întrebări pe care mi le mai pun în timp ce trec de gardul cimitirului. Și nu găsesc pe nimeni să-mi răspundă. Așa se face că mi-am pierdut liniștea: pentru că-mi lipsesc răspunsurile lui Christian, Sandrine, Alain și Annette Neige.

În cimitir, morții mai vechi odihnesc în partea de jos, iar cei mai noi sunt amplasați în zone strâmte, cu toții un pic răsfirați. Ca și cum ar fi sosit cu întârziere. Familia mea se odihnește în partea de sus a satului. La cinci sute de metri de casa bunicilor.

Satul meu se numește Milly. Are vreo patru sute de locuitori. Ar trebui să iei o lupă ca să-l găsești pe hartă. Rue Jean-Jaurès este cea cu magazine. În

mijlocul satului, o bisericuță în stil roman și curtea ei. Comerțul nu este foarte dezvoltat: pe lângă băcânia lui moș Prost, mai există o casă de pariuri sportive, un service auto și un salon de coafură care și-a închis porțile anul trecut pentru că patronul s-a săturat să nu facă altceva decât să vopsească și să coafeze părul. Magazinele de haine și florăriile au fost înlocuite de bănci și de un laborator de analize medicale. Sau, dacă nu, au fost lipite ziare pe interiorul vitrinelor ori s-au mutat oameni acolo, iar în locul pantalonilor de vânzare sunt acum perdele albe.

Aproape că sunt tot atâtea anunțuri cu „De vânzare“ câte case în sat. Dar, cum prima autostradă se află la mai mult de șaptezeci de kilometri, iar prima gară la cincizeci, nimeni nu cumpără.

Mai este și o școală primară. Unde am învățat eu și Jules.

Ca să mergi la gimnaziu, la liceu, la un medic, la farmacie sau să îți cumperi pantofi, trebuie să iei autobuzul.

După plecarea patronului salonului de coafură, eu îi aranjez bunicii părul. Se așază în bucătărie cu părul ud. Îmi dă bigudiurile, unul câte unul, iar eu îi răsucesc șuvițele albe și le prind cu un elastic, ca să le țină strâns. Când termin, îi pun o plasă pe cap, îi usuc părul sub o cască, ea aștește cinci minute, pe urmă desfac bigudiurile, iar coafura rezistă până săptămâna următoare.

De când mi-au murit părinții, nu-mi amintesc să-mi fi fost frig vreodată. La noi acasă nu sunt niciodată mai puțin de 40 de grade. Cum era înainte de moartea lor, nu mai știu. Dar despre asta voi povesti mai târziu.

Eu și fratele meu am crescut cu haine demodate, dar confortabile, spălate cu balsam de rufe. Nu am fost niciodată bătuți, am avut un studio pentru mixaj

și discuri de vinil în beci ca să facem gălăgie când ne plictisim de liniștea șoșonilor bunicii alunecând pe parchetul lustruit.

Mi-ar fi plăcut foarte mult să mă culc târziu noaptea, să am mizerie sub unghii și să cad pe maidan ca să-mi julesc genunchii, să cobor dealurile pe bicicletă cu ochii închiși. Aș fi fost înnebunită să mă doară ceva sau să fac pipi în pat. Dar cu bunica, era imposibil. Întotdeauna a avut la îndemână o sticlă de soluție dezinfectantă.

În afară de faptul că toată copilăria noastră ne-a curățat urechile cât mai adânc cu puțință, folosind bețișoare cu vată, că ne-a spălat de două ori pe zi cu mânușa de baie și că ne-a interzis orice putea să fie periculos pentru noi, cum ar fi să traversăm strada singuri, cred că de la moartea gemenilor ei, bunica a așteptat ziua când Jules sau eu vom ajunge să semănăm cu tații noștri. Dar nu s-a întâmplat niciodată. Jules are chipul lui Annette, iar eu nu semăn cu nimeni.

Chiar dacă se numesc bunica și bunicul, ai mei sunt mai tineri decât majoritatea locatarilor din La Hortensii. Dar eu nu știu de la ce vârstă te poți considera bătrân. Doamna Le Camus, șefa mea, spune că ești bătrân când nu te mai poți ocupa singur de gospodăria ta. Că bătrânețea începe atunci când trebuie să lași mașina în garaj pentru că devii un pericol public și se termină când ai fractură de col femural. Dar eu cred că începe cu singurătatea. Când partenerul pleacă. La cer sau la altcineva.

Colega mea, Jo, spune că devii bătrân când începi să delirezi și că aceasta este o boală pe care o poți dobândi de tânăr. Maria, o altă colegă, crede că bătrânețea vine când surzești și când îți cauți cheile de zece ori pe zi.

Eu am douăzeci și unu de ani și îmi caut cheile de zece ori pe zi.

3

1924

Hélène lucrează la lumina lumânării, în atelierul de croitorie al părinților, până noaptea târziu.

Crește singură, în mijlocul costumelor și al rochiilor. Fără frați, fără surori.

Face figuri din umbre pe peretele atelierului. Mereu aceleași. Își împreunează palmele și formează o pasăre care îi mănâncă din mână. Desenează ciocul cu arătătorul mâinii drepte. Pasărea seamănă cu un pescăruș. Când vrea să își ia zborul, fetița își unește cele două degete mari și bate din aripi cu palmele desfăcute. Dar înainte de a o elibera, fata îi încredințează o rugămintă - mereu aceeași -, pe care pescărușul să o ducă în cer, la Dumnezeu.

4

- Bunico?
- Mda.
- Unde se duceau tati și mami în dimineața când au murit?
- La un botez.
- Al cui?
- Al fiului unui prieten din copilărie al tatălui tău.
- Bunico?
- Da.
- De ce au avut accidentul?
- Ți-am mai spus de o sută de ori. Era polei. Probabil că au derapat. Pe urmă... era și copacul acela. Dacă nu ar fi fost copacul... ei niciodată nu... Hai, să nu mai vorbim despre asta.
- De ce?
- De ce, ce?
- De ce nu vrei niciodată să vorbim?

Atracția mea pentru persoanele în vârstă a început când profesoara mea de limba franceză, doamna Petit, ne-a dus cu clasa, când eram într-a șasea, să petrecem o după-amiază la căminul Trei Brazi (pe vremea aceea, La Hortensii nu exista în Milly). După ce am mâncat la cantină, am luat un autobuz și am mers cam o oră. Îmi amintesc că am vomitat de două ori într-o pungă de hârtie.

La cămin, bătrânii ne așteptau în sala de mese. Mirosea a supă și a dezinfectant, ceea ce m-a făcut din nou să vomit. Când a trebuit să îi salut, mi-am ținut respirația. În plus, duhneau. În ceea ce privește firele lor de păr, era un haos complet.

Clasa mea a pregătit un spectacol: trebuia să cântăm „Gimme! Gimme! Gimme!” a grupului ABBA. Purtam costume din lycra alb și peruci împrumutate de la clubul de teatru al școlii.

După spectacol, ne-am așezat lângă ei ca să mâncăm clătite. Nici unul dintre aceștia nu a dat drumul șervețelului pe care-l strângea cu putere în pumnul înghețat. Dar pentru mine, acolo a început totul: ne-au spus povești. Bătrânii, cum nu le mai rămâne decât aceasta de făcut, povestesc trecutul ca

nimeni altcineva. Degeaba cauți în cărți sau în filme: nu se compară cu ei.

În ziua aceea, am înțeles că pe cei în vârstă este suficient să îi atingi, să îi ții de mână, pentru ca ei să înceapă să povestească.

Ca atunci când faci o scobitură în nisipul uscat de pe malul mării și apa se ridică încet printre degete.

La Hortensii am povestea mea preferată. Se numește Hélène. Este doamna de la camera 19, singura care-mi oferă adevărate vacanțe. Iar când știi ce rutină zilnică are o infirmieră de la geriatrie, poți spune că tot ceea ce primesc eu este un lux.

Personalul o numește „doamna de pe plajă”.

Când am început eu să lucrez, mi s-a spus: „Își petrece zilele pe o plajă, sub o umbrelă”. Și, de la sosirea ei, un pescăruș și-a făcut cuib sub acoperișul clădirii.

În zona noastră nu sunt pescăruși. Ne aflăm în centrul Franței. Mierle, vrăbiuțe, ciori, grauri sunt peste tot, însă nu și pescăruși. Doar acela care trăiește deasupra capetelor noastre.

Hélène este singura pacientă căreia îi spun pe nume.

În fiecare dimineață, după toaletă, este instalată pe fotoliu în fața ferestrei. Și vă jur că ceea ce privește ea nu sunt acoperișurile din Milly, ci ceva incredibil de frumos, ca un zâmbet larg. Și totuși, ochii ei deschiși la culoare sunt la fel ca ai celorlalți pacienți de aici: au culoarea unui cearșaf spălăcit. Dar asta nu mă împiedică atunci când sunt deprimată să mă rog pentru ca viața să-mi aducă un sprijin ca al ei. Sprijinul se numește Lucien, soțul femeii. Adică, aproape soțul ei, pentru că nu au fost niciodată căsătoriți. Hélène mi-a depănat întreaga ei viață. Totul, dar ca pe un puzzle. Ca și cum ar fi vrut să-mi ofere cel mai frumos obiect din casă, dar l-ar fi spart în mii de bucăți chiar înainte

de a mi-l înmâna, fără să o facă intenționat. De câteva luni vorbește mai puțin, de parcă întregul cântec al vieții ei ar fi ajuns la sfârșitul unui disc, iar sunetul devine din ce în ce mai stins.

De fiecare dată când ies din camera ei îi acopăr picioarele, în timp ce-mi spune: „Vreau să fac insolație“.

Lui Hélène nu i-a fost niciodată frig. Chiar și în plină iarnă, își permitea luxul să se încălzească la soare, în timp ce noi ne lipeam fundurile de caloriferele vechi din La Hortensii.

Singurul membru al familiei lui Hélène pe care-l cunosc este fiica ei, Rose. Pictoriță și desenatoare. A făcut multe portrete în cărbune ale părinților, a desenat mări, porturi, câteva grădini și buchete de flori. Pereții lui Hélène sunt acoperiți cu desene. Rose locuiește la Paris. În fiecare zi de joi vine la gară și închiriază o mașină, ca să ajungă în Milly. La fiecare vizită este același ritual. Hélène o privește de la distanță, de acolo de unde pare că trăiește în lumea ei.

- Cine sunteți?

- Eu, mamă.

- Nu înțeleg, doamnă.

- Sunt eu, mamă, Rose.

- Nu-i adevărat... fata mea n-are decât șapte ani, a plecat să înoate cu tatăl ei.

- Așa deci... a plecat să înoate...

- Da. Cu tatăl ei.

- Și când se întorc?

- Nu întârzie prea mult. Îi aștept.

Pe urmă, Rose deschide un roman și-i citește mamei câteva fragmente. Cel mai adesea sunt romane de dragoste. Când termină de citit, îmi lasă cărțile. Acesta este felul femeii de a-mi mulțumi pentru că mă ocup de mama ei ca de a mea.

Cel mai nebunesc capitol din viața mea a început joia trecută, pe la ora 15. Am împins ușa salonului 19 și l-am văzut așezat lângă fotoliul lui Hélène. Era el. Am rămas ca proasta privindu-i, nici nu îndrăzneam să mă mișc: Lucien o ținea pe Hélène de mână. Iar ea avea o expresie pe care nu i-o cunoșteam. De parcă tocmai ar fi descoperit ceva incredibil. Bărbatul mi-a zâmbit. Și mi-a spus:

- Bună. Sunteți Justine?

Mi-a trecut prin cap: „Ia te uită, Lucien îmi știe numele. Așa-i normal, fantomele trebuie să cunoască numele celor vii. Și mai trebuie să știe o grămadă de alte trucuri de care habar n-am“. Și totuși, m-am gândit: „Iată de ce Hélène l-a așteptat pe o plajă. Înțeleg de ce ea a oprit mersul timpului“.

Poți pricepe totul într-o clipită: un astfel de bărbat este un fel de cadou imens făcut de viața însăși într-o singură livrare.

Privirea lui... N-am mai văzut niciodată o așa nuanță de albastru. Chiar și după ce am scotocit bine cataloagele pentru produse prin corespondență ale bunicii.

Am bâiguit:

- Ați venit după doamna?

Nu mi-a răspuns. Hélène, nici atât. Și în ce fel îl privea! Ochii ei, cearșafurile spălăcite, totul dispăruse.

M-am apropiat de ei și am sărutat-o pe Hélène pe frunte. Pielea îi era mai caldă decât de obicei. Eram bulversată complet: zâmbeam, dar îmi venea să și plâng în același timp. Era ultima dată când aveam să o mai văd. Lucien ieșise, în sfârșit, din mare, ca să o ia cu el spre paradis.

I-am luat mâna lui Hélène în a mea.